

Csihák György (Zürich):
Megnyitó beszéd

*„Minden nemzet első fő feladata,
hogy mítoszt teremtsen magának.”*

Rosenberg Alfred

*A magyar nemzet mítosza már régen él
és abban különbözik minden ilyen alkotástól,
hogy nem költő képzelet szüleménye, hanem valóság.
Ez a mítosz a magyar nemzet őstörténete.*

Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Hallgatóim!

Bármennyit is gondolkodom, mindig csak arra jutok, hogy az a Kárpát-medencében élő nép, amely ma magát magyarnak nevezi, a világ leggazdagabb pazarló társasága. Bármennyit rabolják, mindig bőven marad értéke, amit gondtalanul szórhat világgá. Évszázadokon át rabolhatott bennünket az úgynevezett Nagy Károlytól kezdve a német, majdan közben-közben a tatár, a török és utóbb az orosz. Szeretett szomszédaink végül elvették tőlünk, még országunk nagy részét is, miközben véreinket is rabolták milliósámmal, míg minden, ami mozdítható, idegen kézre került.

Egyesületünk kitűnő tagja, hajdani ausztriai alelnökünk, a bécsi Juba Ferencz, előadásaiban bemutatta miként szereztük meg, majd miként veszítettük el egész tengerpartunkat, hogyan került teljes tengeri hajóállományunk méltatlan kezekre. Sokan leírták miként kótyavetyéltük el szép Erdélyországot, és milyen bűneink vezettek oda, hogy emiatt is, egyedül elvesztettünk hirtelen két világháborút.

De – úgy tűnik – ez mind nem elég ahhoz, hogy kijózanodjunk. „Nekünk Mohács kell!” – írta kitűnő költőnk. Vagy ahogyan azt a nagyszerű, szerény falusi tanítónk írta, együtt verjük szőlőnket a jéggel: „Én Uram-isten! Csak rajta! hadd lám: mire megyünk ketten!” Ám úgy tűnik, még mindig nem bűnhődtük meg a múltat, s jövődőt.

Az imént említett Juba Ferenczünk előadásaiból azt is megtudhattuk például, hogy nemrégiben Tudományos Akadémiánk meghívást kapott valamely jelentős nemzetközi tengeri rendezvényre. A meghívó Akadémiánkon a szemétkosárba került, viszont mint tengeri ország ott volt Ausztria, sőt Csehország is.

Az Adria partján álló valamennyi nagyobb városban ma is vannak magyar szervezetek, amelyek fenntartják hajdani tengeri dicsőségünk emlékét. A szerbek mai is hirdetik, hogy 1928 óta gyártanak tengeralattjárót, amiből még a Királyi Dán Haditengerészet is vásárolt. Tengeri hajóinkon vezették be először a világon a hajóorvosi rendszert. Fiumében volt Európa első patikája. Riekában vezették be először a tenger-hajózásban „mint egészségügyi rendszert”, a zárlatot (nem magyarul: karantént). A Földközi-tengeren mi végeztünk először mélytengeri kutatást Pola nevű hajónkkal, amiért ennek a hajónknak a mása áll Monaco tengeri múzeuma bejárata fölött. Így lett ezután tengeri ország Ausztria, no meg Csehország. Na és el ne felejtjük megemlíteni, legnagyobb hadihajónkat, a Szent Istvánt azért sikerült elsüllyeszteni, mert ágyúit, amit a cseh Skoda Művek szállított, az első lövés után besültek, tehát használhatatlanná váltak.

Hű cseheink ugyanis elhatározták, hogy ők akkor sztrájkolnak, azaz szabotálnak. Ily módon ők is a győztes hatalmak oldalára kerültek, amiért jutalmuk nem maradt el.

Az állásukból kirugdosott magyar tengerészek alkottak csodát: a Duna-tengerjáró hajóinkat, amik minden évben megkeresték önmaguk árát. A fordulat után kormányaink eladták őket, állítólag egy forintért darabját.

Ezek után, csak örülni tudunk annak, hogy egyesületünk másik kitűnő tagjának eszébe jutott, hogy valahogy meg kellene emlékezzünk, a világ első nő régészének 190. születési évfordulójáról, aki már életében felfedezéseivel nagy hírt szerzett nekünk, jelesül Erdélynek.

No persze, ha csak pusztán mezei régésznő lett volna, nem emlékeznénk már rá, de mert nagyot alkotott, még sokkal több figyelmet érdemelne, mint amennyit kap. Az Erdélyi Múzeum, az első erdélyi magyar folyóirat így emlékezett meg róla 1899-ben bekövetkezett halálakor: „A régi Dacia ősrégészetének buzgó lelkes kutatója, az Erdélyi Múzeum-Egylet régi, nagyérdemű igazgató tagja hunyt el e hó derekán, Szászvároson, ahol a világtól elvonulva kizárólag a régészeti tudománynak élt, a maga nemében páratlan ősrégészeti gyűjteménye környezetében. Ezt a gyűjteményt az Erdélyi Múzeum-Egylet már 1891-ben vétel útján megszerezte, de a gyűjtőnél hagyta élethossziglan, hogy gyarapítsa, s tudományosan feldolgozza. Ennek szentelte Torma Zsófia az ő életét: gyűjtött, tanult, kutatott; tanulmányai eredményét kisebb értekezésekben világ elé is tárta, de tervezett nagy munkáját, melyhez az illusztrációkat gondos figyelemmel készíttette, nem végezhette be. Ismerték és tisztelték nevét széles e hazában s tán még inkább a külföld tudományos köreiből. A legnagyobb kitüntetést halála előtt néhány hónappal nyerte a kolozsvári egyetemtől, a mely folyó év május 24-én tiszteletbeli doktorává választotta. Méltán mondhatta róla a tiszteletbeli doktori diploma, hogy 'antiquitatum veteris Daciae ac Transsilvaniae doctissimam diligentissimamque investigatricem se praestitisset, cumque rebus antiquis ac praehistoricis strenuissime collectis, descriptis, determinatis etiam ultra fines Hungariae maximam laudem sibi quaesivisset.' [A régi Dácia és Erdély régiségeinek legtanultabb és legszorgalmasabb kutatójának mutatkozott, és az ősi és a történelem előtti leletekért, amelyeket szorgalmasan gyűjtött, leírt és meghatározott, a legnagyobb dicséretet érdemelte ki még Magyarország határain túl is.] ... Csöndben, zajtalanul, feltűnés vágya nélkül dolgozott élete végső leheletéig. Boldog volt, ha csendes otthonában tudósokat fogadhatott. A halál is váratlanul lepte meg s ragadta el íróasztalától. Kegyeletes emlékezetét megőrzi tudományos érdemei és gazdag gyűjteménye a késő utódok számára is.”¹

Említsük meg, amit az Erdélyi Múzeum szerkesztője „diplomatikusan” elhallgatott, hogy Torma Zsófia régészeti munkássága újkőkori leleteket eredményezett, azokon pedig magyarul értelmezhető írásjelek voltak, amilyenek később a Tatárlakai táblák egyikén. Ezek korát még ma is vitatják, de csak azért, mert a hasonló mezopotámiai írásjelek 2000 évvel későbbiek. És az nem lehet, hogy ebben is elsők vagyunk, mint azóta szinte mindenben, ha tudományról és találmányról van szó. De persze ezt csak magunk közt tudjuk, az iskolában nem ezt tanítják.

S mivel Torma Zsófia 10 387 darabból álló régészeti gyűjteményét halála után az Erdélyi Múzeum érem- és régiségtára őrizte, nem tudom ellenőrizni, de igaz lehet, egy időben az a hír járta, hogy kincses Kolozsvár román múzeumigazgatója levelet írt a Magyar Tudományos Akadémiának, hogy múzeuma pincéjében Torma Zsófia régészeti feltárásának egész kincsesbányája vár feldolgozásra, amire Akadémiánk, „természetesen” máig nem mozdult. A mi, ugyancsak igen derék Haraszti Zsuzsannánk – ő is egy nagyszerű asszony! – felébresztett bennünket. Tegyük valamit legalább mi, bármely szerény keretek között is, eme kitűnő magyar, sőt erdélyi asszony emlékére.

¹ Dr. Torma Zsófia. *Erdélyi Múzeum* 1899. 16. évf. 10. sz. http://www.epa.hu/00900/00979/00118/pdf/EM-1899_16_10_664-668.pdf

Ezért tehát most szerényen, de annál nagyobb tisztelettel megnyitom itt, Budakalászon, ma, 2023. január 27-én, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület „Torma Zsófia emlékülését” halálának százkilencvenedik évfordulóján. Legyen velünk a Magyarok Istene.

Köszönöm a figyelmet.

ELŐADÁSOK